

A
4830

B' M Á Á V Á K... KÜZDELEMBEN...

5707

CHANUKA

BRIT TRUMPALDO . (BETÁR).
Budapest, VII., Kiauzál tér 7 III. .

B'MAAVAK... KÜZDELEMBEN...

5707

CHANUKA

KIADJA:

NECIVUT BETÁR B'HUNGARIA

KÉZIRAT GYÁNÁNT (ANYAGGYŰJTEMÉNY)

Országos Rabbiképz - Zsidó Egyetem Könyvtára

Az illusztrációkat készítette Aharon Abádi.

A4830

Felelős kiadó: Rosenberger Pál.

Arany János irodalmi és nyomdai műintézet rt. Budapest.
Felelős: Richter Márton.

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

ZEEV JABOTINSKY
1880 1940

CSERNICHOWSKY:
CHANUKAI FANTÁZIA

Siri sötétség leng köröskörül.
Az éj bolygó árnyakkal népesül,
Az erdő fái közt süvít a szél,
Egy percig pihen, s újra útra kél.
Nyomába sóhaj, nyöszörgés fakad,
Felrázva álmukból a holtakat.
S a sűrű éjben, hideg homályos
Hólepel alatt szendereg a város.

S a szél szárnyain, fönt a magasba
Robog az árnyak sötét bús csapatja,
S miként, ha aszott csontok zörögnének
Hallatszik hangjuk csendjében az éjnek:
— „Ezek a mi gyermekeink! ezek, ezek!
Roskadó lábak, kőszáradt kezek.
Erükben nincs vér, izmuk erőtelen,
A légben lógnak, csoda tartja fenn.
Élet nélkül és vágyak nélkül élnek,
Megtört inakkal, már ifjan és vének.
Szemükben reszket hitvány gyávaság,
Hajlottak, mint szomorú fűzfa-ág.
Zsibongva futnak pénzért, aranyért,
Elnyomott lelkük szépet meg nem ért,
Törvények nyugét, a hit jármát hordva,
Csúsznak kenyérért szennyes sárba, porba.

Mi elpusztulunk izzó sivatagban,
Puszták homokján s vérdermesztő fagyban,
Gyilkolt a kard, a szomjúság, az éhség,

Húsunkat tigrisek fogai tépték,
Országúton vertek keresztekre,
S meghaltunk kardot fogva, nem reszketve,
Meghaltunk, hittük; Jönnek majd utánunk!
Karddal kezükbe zúgják: Bosszút állunk!

Meghaltunk s hittük, majd eljő a nap,
Libanon csúcsai meginganak,
Harsona hangja bűg Cion hegyén,
És hősök jönnek, lelkükben remény.
Hát ezeket vártuk? E szolgál hadat?
Nyögni sem tud már a lánc alatt.
Kövel dobálják, nyugodtan néz vissza,
Kínzója kezét csókokkal borítja,
Pusztuljon, vesszen ez a szolgál-nép,
Mely elfeledte gyáván, mi volt előbb!" . . .

Elhallgat a hang. Lärmás, dolgos zajjal
Közelg az álmotűző véres hajnal,
S miként ha az ősök vágya teljesülne,
A szolgál-nép im ébred felhevülve . . .
Heviti irigység, gyűlölség lángja.
Kenyérre, bálványokra, hiúságra.
A szél süvít, bűg és nyöszörög,
Az erdő miként haldokló hörög,
Megrázza vonagló ősz fejét
És szomorú sóhajt küld szerteszét.

Héber eredetiből fordította: Dr. Patai József.

B E V E Z E T É S

Minden szabadságharc sikere abban rejlik, hogy hogyan tudja az eszmét, melyért harcol, minél szélesebb néprétegre kiterjeszteni és az igazság, melyet zászlajára ír, örökértékű-e? Az emberi egyetemes előrehaladást célozza. Bár minden eszme, még a szabadság eszméje is eleinte csak egyes lánglelkű férfiak, gondolkodók, írók, költők érzésvilágában forrongott, érlelődött és csak lassan hatotta át a bilincsekben sinylődő, szolgaságot megszokott és abba már beletörődő tömeget. Mely, ha még meg is érlelődött, hogy szabadságban éljen, de cselekedni képtelen volt. Kellett a szikra, mely lánggra lobbantotta a szunnyadó tüzet. Így volt ez Modin városában is, hol Matitjahu adta meg egyéni cselekedetével és mivel az eszme örök értékű igazság volt: győzelemre vitte a harcot.

A történelem az ismétlődés folyamatát mutatja, az események logikusan következnek, az okot az okozatot mindig szemmel lehet kísérni. Mindig le lehet mérni az eredményt és mindig arra a következtetésre lehet jutni: hogy az igazság a széles népréteg harcát sikerrel koronázza. Ha ideig-óráig le is győzik, de Anteusként támad ismét fel. Azonban az eszmének morálisnak kell lennie és a harcnak közösségi, kollektív küzdelemnek.

És van-e nagyobb és a zsidóságra nézve megdönthetlenebb tényű igazság: mit ér a népek szabadsága, ha nekem nincsen részem benne?! Ugyancsak nincsen realisabb meglátás, mint az, hogy mikor a zsidóság kollektíve vette fel a harcot az elnyomás ellen, akkor győzött. De ha egyéni érdekeket helyezett előtérbe, a népi érdekekkel szemben, elbukott és a szenvedések mérhetetlen fájdalma szakadt rája. Így volt ez évszázadokkal ezelőtt és így történt a közelmúltban is.

A közelmúltban bebizonyosodott, hogy az emberi ambivalens, kettősénű tulajdonságokban, a rossz, mennyivel hamarabb tört tudatra és az egoizmus, mily brutálisan nyomja el a közösségi érzetet. Nem kell messze menni, csak a hitleri uralomig. Hitler — ez nem szabad elfelejteni — már 1933-ban uralmon volt és a németországi zsidóságnak legnagyobb részét már ebben az időben likvidálták, azon a módon, melyet a magyar zsidóság csak 1944-ben ismert meg. Németország után jött Ausztria, Csehország, Lengyelország és a többi európai államok, de a magyarországi zsidóság valami érthetetlen kábulatban élt, nálunk ez lehetetlen elv alapján. A leghalványabb közösségi érzetet sem lehetett bennük felfedezni, szinte, mintha páholyból nézte volna az eseményeket. Mit számított már a 39-es zsidótörvény? Ebbe már beleszokott. Mily igaz az, hogy csak az a nép érdemli meg a szabadságot, amely tud élni vele... Magyarországi zsidóság még, mikor tágas volt a tér, akkor is csak a maga szűk önköréből nézte a viálgot és az események, mint a viharfellegek úsztak el feje felett, de szilárdan hitte, hogy a csillagok újra kiragyognak és vele, semmi, de semmi nem történhet. Az európai zsidóság tömegei már vonultak végtelen menetben a gázkamrák és a deportálás felé, de a magyar zsidóság még mindig ott tartott, hogy az angol és az orosz rádiók híreit hallgatta csak, kicsit félve, de optimizmusába mindig belemagyarázta a neki kellemes hallani valót. Hiába dörögte feléje az internacionálé és a Viktória jele: harcoljatok, küzdjetek a hitleri horda ellen! Szabotáljatok! Legyetek partizánok! Csak kevesen voltak, akik okulva a multon, megfogadták: Inkább a halál, mint a szolgaság.

És ezeknek a keveseknek lett igazuk. Ezek a kevesek, akik szívükben hordták a közösség szeretetét, sokkal nagyobb százalékban menekültek meg, mint azok, akik csak szűk önkörük horizontját látták. Ezeknek nem volt közösségi érzetük és az egoizmus irányította cselekedeteiket. De minden hiába volt, mert ezek veszítették el az alapot hiun felépített házuk alól és elvesztett

a vagyon szétszóródott a család. Az egoizmus fegyvere visszafelé sült el... Hiszen volt idő, mikor még nem lett volna késő. De nem segítettek másokon, nem segítettek a közösségen s így veszítették el önmagukat is. Az ily egyénkekből összetevődő nép nem volt érett a szabadságra. Legalábbis első pillanatban erre kell gondolni. Azonban a zsidóság kebelén belül is megvoltak a közösségnek, a kollektívának megmentését zászlójukra író partizánok, akik a legnehezebb körülmények között vették fel a harcot. Nem néztek vissza a múltba s nem mondták azt: „Hol voltál te szorultságunk órájában? Tettél-e valamit a zsidóságért, nemzetedért?” Nem, ezt nem mondták, hanem az összért, a közösségért harcoltak. A nyilas uralomban a cionisták biztos talajt éreztek lábuk alatt, mert az eszme volt, ami nem engedte őket az egoizmus önvesztő labirintusába veszni. A cionisták voltak az új kor igazi Makabeusai. Akár a varsói gettóban vették fel a harcot a hitleri fasiszta horda ellen, vagy az auschwitz haláltáborban robbantották fel a krematóriumot és nem utolsó sorban Budapesten, ahol a hamis papirokat gyártották, építették a bunkerokat és nyilasoknak, nemzetőröknek öltözve irtották a nyilas brigantik sorait.

De ezt nem háláért, köszönetért tették. Nem is teheték ezért, mert a népnek, a közösség szolgáinak tartották magukat. Ők voltak a nép „same-szai”, éppenugy, mint a Menorán a szolga a same-sz újra meg újra elég, hogy meggyújtsa a fényt, úgy áldozták fel újra, meg újra magukat, hogy a közösséget szolgálják. Same-sz nélkül nem gyúlnak ki a chanukai gyertyalángok, éppenugy a cionisták nélkül sem lobogott volna fel a zsidó újjáéledésnek máglyája.

Bárhová is vetette a cionistákat a sors, mindenhol a közösséget nézték. Lehetett ez a deportáltak lágeraiban, ahol az egoizmus szinte paroxizmusig növekedett és ahol jaj volt annak, aki nem tartozott a már legjobban leszűkített önkörhöz — nem számított már a család sem. De a cionisták, a legnagyobb veszélyben, a legnagyobb nyomorban, éhínségben, halálveszedelemben igyekeztek segítőkészséget nyújtani és ahol nem lehetett, ott legalább a vigaszt és a reményt táplálták. Láttam szichákat Ukrajna havas pusztaságain, hallottam énekelni Hatikvát az orosz erdők mélyén és szállt a Hatikvának a dallama a maga diadalmas ittasultságában... Ez adta meg az erőt a cionistáknak, akik nem imádtak idegen Mamon bálványokat és nem áldozták fel Israel gyermekét Ciont annak a Molochnak, mely később őket falta fel — hanem a közösséget tekintették és szemeiket nem hályogosította el az egoizmus, segítettek mindenütt, ahol csak tudtak. Ezek a tanulságok ötlenek fel a múltból, mikor a szerencsés felszabadulás után újra szabadon lélegezhetünk és ünnepelhetjük meg a chanukat. Ezért nem szabad, hogy a zsidóság asszimiláltságával egy új Modin városát építse fel, ahol a zsidóságtól távolálló egoizmus bálványának áldozzanak. Nem, ezt nem szabad engedni!

Elég volt az anyagiasság bálványát az aranyborjút körül táncolni! Jöjjön el az újkor közösségi, primus inter pareszi gondolatának harci lobogóra való írása. És ezért a gondolatért kell dolgozni, áldozni, küzdeni és ha kell az életet is feláldozni. Ez a gondolat tudja csak kiteljesíteni a zsidó államot és megszerezni azt a helyet, mely a zsidó népet megilleti Istennek szabad ege alatt. A zsidóságnak meg kell mutatni, hogy tud élni a szabadsággal, melyet vérzivataros évszázadok szenvedéseinek poklán keresztül harcolt ki magának. A szabadság azonban csak a közösségen alapulhat és ha ezen alapul, akkor nincs oly vihar, mely megrendíthetné a talajt lába alatt. De előbb meg kell a közösséget teremteni, a népet clóterbe helyezni és csakis egyes egységül a népet, a nemzet biztos megingathatatlan, szilárd és szent alapját.

Jakov Fleischmann

FATA MORGANA FÖLD

Ez a cím a legalkalmasabb minden olyan a jelenben és jövőben készí- tendő terv jellemzésére, amely egy „megfelelő” területet kíván berendezni — Palesztinán kívül — Zsidó Állam, vagy provincia számára. A háború befejezésekor már meg kell alkotni nemzetközi közreműködéssel magát a Zsidó Államot, nem pedig utasítást adni a geográfiai kutatások megkezdé- sére. A kutatásokat a háború befejezése előtt kell lefolytatni és keserű elég- tétel, hozzátehetjük, hogy számításaink szerint bőségesen elegendő idő áll így rendelkezésre. Az Evian-i bizottság teljesen kompetensnek tekinthető az ilyen előzetes geográfiai vizsgálatok lebonyolítására és ez a bizottság sem- mivel sem tudná jobban létjogosultságát igazolni, mint az egyetlen törté- nelmi jelentőségű menekült-probléma megoldásának előkészítésével.

A magam részéről ki kell jelentenem, hogy nem hiszek egyetlen „ter- ritoriális” tervben sem palesztinán kívül, véleményem szerint minden kuta- tás megfelelőnek látszó terület után teljesen reménytelen. De természetesen a többi megoldási lehetőség kérdésével is a legnagyobb gondossággal kell foglalkoznunk. Még a legféltékenyebb és megalkuvást nem ismerő cionis- táknak is, mert ez elsőrendű érdekük.

Közismert az angolszászok ellenszenvé a logikus politika alkalmazása iránt, ez hibás előítélet, mert az élet mindig csalhatatlanul logikus. A logi- kus gondolkodás elsajátítása mindenesetre fáradságos dolog, akárcsak a számtan megtanulása. Ismeretes a lengyel paraszt története, aki egyszer a kö- vetkező matematikai teorián elmélkedett: „Négy meg négy az nyolc, ezt hajlandó vagyok elismerni, azt mondják, hogy öt meg három szintén nyolc, de ez biztosan valami zsidó trükk.” Bizonyára meglepődött volna, ha azt mondják neki, hogy 629 minusz 1000 plusz négyzetgyök hatszázhuszonöt plusz 64 plusz 30 szor 9 plusz 20 szintén nyolcat ad. — Még ennél is bo- nyolultabbak a politikai logika módszerei.

Az „alkalmas terület” problémájánál a logikus gondolkodás három fő láncszemmel operál: A) Az evakuáció elkerülhetetlen. B) Az evakuáció el- kerülhetetlen a Zsidó Állam megvalósítása nélkül. C) Zsidó Államnak al- kalmas terület csak egy van. Ebben a láncban minden egyes szem egyenlő fontosságú, bármelyik eltörne megszűnne a lánc. Ezért nem volna bölcs dolog azt képzelni, hogy a C) láncszem elhanyagolható. Maga Herzl és Nordau a modern cionizmus megalapítói is foglalkoztak a Fata morgana föld lehetőségeivel, míg eljutottak az egyedüli megoldás lehetőségéig. Ma- napság már számos keresztény gondolkodó is hasonló gondolat processu- sokon indult el és nagy hiba volna, ha türelmetlenséget árulnánk el, mivel még nem jutottak el a végső állomásig. Ami pedig a kutatás eredményét illeti ha jóhiszeműséggel végzik azt, nincs ok az aggodalomra, az eredmény elkerülhetetlenül csak egy lehet.

Szkeptikus megfigyelő az itt felsorolt problémák meghallgatása után kétségtelenül felveti azt a kérdést, hogy mi lehet annak az oka, hogy olyan sok alkalmas területet említenek a zsidók számára és mégsem jut eszébe egy kormánynak sem, hogy felajánlja a világháború óta eltelt idő alatt.

A zsidók nemzeti otthonának létesítésére irányuló terv az egész idő alatt prominens helyen volt a „nacion”. Minden kormány és minden újság- olvasó legalább két ténynek tudatában van Palesztinával kapcsolatban: elő- ször, hogy a zsidó kolonizáció évek óta az arany olyan tömegű beözönlé- sét hozta magával mely precedens nélkül áll, másodszor hogy a palesztinai

zsidóknak az egész idő alatt állandó surlódásuk volt az arabokkal és az angol kormányzattal. A mindennapi életből vett példával megvilágítva itt áll egy étvágygerjesztő, hozománnyal rendelkező menyasszony, kiről olyan hírek keringenek, hogy állandó surlódása van völegényével és nincs vele megelégedve. Ez a szituáció a „házassági piacon” azonnal felhívna más kérések figyelmét és ambícióját. Mi lehet az oka annak, hogy nem ugyanaz a helyzet a mi esetünkben is?

Az első tény, az arany beáramlása, világszerte ismert dolog, különösen pedig az egyes kormányok előtt. 1922—1936 között, de különösen 1925 óta konzulok, bankárok, riporterek és utazók tomege kürtölte szerteszét ezt a tényt a világ minden nyelvén, a másik tény, amely a palesztinai bajokkal kapcsolatos talán még ismeretesebb, hiszen minden lap „szenzációs tudósításokat” közölt erről az elmúlt két évtizedben. Mi lehet tehát az oka annak, hogy soha senki sem jelentkezett ajánlással: „íme itt van egy másik terület, minden porcikája van olyan jó, mint a tiétek, ha nem jobb, (de semmiesetre sem rosszabb) — miért nem cserélitek fel ezzel és miért nem hozzátok ide az aranyotokat, ahol semmi bajotok nem lesz?”

Ennek a kérdésnek tisztára deduktív módon nyert következtetése csak egy lehet, amit nehéz lenne elhárítani, mégpedig az, hogy nincsen a „piacon” ilyen „megfelelő”, terület nincsen olyan terület, amely egyesíti magában mindazokat a tulajdonságokat, amelyek szükségesek ahhoz, hogy „megfelelővé” váljon. Ezzel eljutottunk ahhoz a kérdéshez: melyek ezek a tulajdonságok?

Egy Palesztinán kívüli Zsidó Állam létesítésére alkalmas területnek még nem zsidó szempontból is három lényeges feltételnek kell megfelelnie.

Zsidó szempontból vannak más feltételek is, de ebben a fejezetben a kérdés pragmatikusan, az érzelmi idioszinkrázia legszigorúbb kizárásával kívánom megvizsgálni. Röviden, a három követelmény a következő: A) A szóban lévő területnek üresnek kell lennie. B) Iónak kell lennie, C) Jelenlegi birtokosai szemében értéktelennek kell lennie.

Az első feltételt nem kell betűszerint értelmezni, hiszen nincsen olyan terület amely teljesen lakatlan, viszont szükséges, hogy a helyi lakosság jelentéktelen legyen. Ahol egy jelentékenyebb számú letelepedett lakosság van, ott ugyan azok a bajok várhatók, mint Palesztinában az arabokkal. Mindegy, hogy a bennszülöttek kicsodák, hassuák, vagy heretok, ha nem tudnak ujságot írni, biztos, hogy találnak fehérbőrű protektorokat (valószínűleg az angolokat) akik hajlandók felvenni a fütyküst érdekükben, azzal a teljesen igazságos etikai problémával, hogy „ha nem fair dolog a zsidókat egy olyan országba csöditeni, amely tele van arabokkal, akkor miért tartják igazságosnak olyan országba küldeni őket, amely négerekkel van tele?” A második requizitum, hogy a területnek „jónak” kell lennie — azt jelenti, hogy átlagos európaiak által kolonizálásra alkalmas legyen. Grönland lakatlan ugyan, de Istennek hála, mindeddig még nem ajánlották fel. Egy becsületes keresztény asszony Mrs. Franklin Roosewelt nemrég mondotta: „Ha földet kell találni a zsidók számára, akkor annak olyannak kell lennie, amely alkalmas a fehérember életlehetősége számára.” Ahol más fehér pionirok már csalatkoztak, ott a zsidó kolonisták nyilvánvalóan kevés chanceval állhatják meg a helyüket, függetlenül az érzelmi feltételektől.

Ami a harmadik feltételt illeti, — hogy a területnek a jelenlegi birtokosok szemében értéktelennek kell lennie — ezt nyugodtan szó szerint lehet venni. Kiváló erre az ausztráliai példa. Hasonló félelemtől lehet tartani mindenütt, ahol közönséges határ húzódik a tulajdonosok országa és a zsidó provincia között. Ezért lehet olyan népszerű a Guyana-i proposíció az

angol ajánlatok előtt: A kolónia teljesen izolált, úgy hogy nem fenyeget az a veszedelem, hogy a telepesek behatolnak más brit területre. De ettől függetlenül minden más esetben, ha egy állam felajánl egy területet a zsidók számára, akkor azzal kell kezdenie, hogy teljesen elismeri jogait és már a megindulásnál egy független országot ad át nemcsak lényegileg, de formálisan is. Az ausztráliaiak félelme attól, hogy a „csalódottak” délre jönnek kellemetlen tapasztalatokon alapszik. Egy modernül berendezett földműves kolonizációnál elkerülhetetlenül nagy számban lesznek olyanok a bevándorlók között, akik szívesebben helyezkednek el, illetve gravitálnak a nagyvárosokba. Ausztráliában ez a jelenség állandóan tapasztalható, városaik tele vannak olvanokkal, akik a bozótos területről menekültek el. A legutolsó csalódást a Dawson River-i Theodor telep okozta, amelyet a kormány 1927-ben létesített. Ezzel a területtel sok baja volt már a kormánynak, noha nincs teljesen a trópuson és az évi csapadékmennyiség eléri a 28 inchet, ezenfelül a Dawsonból kilenc öntözővezetéket építettek ki, a kiadás pedig 8000 font volt telepenként, ami óriási szám. Mégis a telepeseknek több mint a fele, 264-ből 140 elmenekült a városokba. A visszamaradottak „szegénységben és elégedetlenségben dolgoznak tovább”. Mint ahogy prof. Griffith Taylor írja a *Limits of Land Settlement* c. könyvében.

Akik otthagyták ezt a területet, azok jelenleg bizonyára Brisbane, Newcastleben és Adelaideben élnek. Tekintve, hogy ezek angolszászok voltak, az ausztráliaiak nem bánkódnak túlságosan a dolog miatt. De teljesen más volna a helyzet, ha városaikat zsidók árasztanák el. (A zsidók is tele volnának panasszal, ha ehhez hasonlóan Tel Avivot fenyegetné egy árja hullám.)

Nincs az a legjobb indulattól eltelt baráti kormány, amely hajlandó volna a zsidók számára egy területet biztosítani, ha csak el nem lehetne azt választani a saját nemzeti területeitől, mégpedig olyan teljesen és élesen, hogy a határon nem lehetne átjutni eltekintve néhány rövid időre, speciális esetekre kiadott útlevelek tulajdonosaitól. Mivel a régi orosz módszer nyilvánvalóan nem alkalmazható már, nem marad más hátra, mint a másik lehetőség: A teljes szuverénítés megadása. A zsidó területnek formálisan és legálisan teljesen független államnak kell lennie. És nem lehet „autonom” provincia sem egy commonwealt „kantonja”, mert ugyanannak az államnak provinciái között és ugyanannak a népszövetségnek kantonjai között nem lehet megtiltani a polgárok szabad vándorlását, a nélkül, hogy ne létesítsenek egy pária osztályt, amellyel megmérgeznék és degradálnák az egész polgári atmoszférát. A „belépést” becsületes modern országban csak „idegeneknek” lehet megtiltani, olyanoknak, akik „külföldről” jönnek. A zsidóterületnek legálisan és politikailag „külföldinek” kell lennie. Nincs semmi lehetetlenség egy ilyen szeparációban, de csak ha a terület nem értékes a birtokló nép szemében. Az rendkívül különös eset volna, ha ennek dacára a föld mégis megfelelné az első két követelménynek. „Lakatlan” plusz „lakható” két igen értékes és irigylésreméltó tulajdonság. De, hogy valaki találhat egy olyan földet, amelyre alkalmazható ez a három összefüggő jelző: „lakatlan”, „lakható” és értéktelen,, ez teljesen reménytelen ötlet.

Az én véleményem szerint csak egy ilyen ország van a Fata Morgana földje. „No és Palesztina megfelel ennek a három kritériumnak?” — kérdezhetné valaki. „Miért kell Palesztinát előnyben részesíteni?”

Palesztina „megválasztásánál” semmi közünk nem volt ilyen kritériumokhoz. A cionisták őszintén nevetnének, ha valaki Palesztina természetes erőforrásait emlegetné, amelyek hívogatják a pionirokat. Készséggel beismernék, hogy nem a legalkalmasabb a kolonizációs feltételek számára, hogy

vannak országok, amelyek sokkal megelőbbek erre a célra — és hogy mindez a legkevésbé sem számít és a kérdést nem befolyásolja. Még kézségesebben beismerik, hogy az arabok mennyire nem szívesen tapasztalják a változásokat, nagyon sajnálatos tény és a dolgok sokkal könnyebben mennének, ha ez az akadály nem volna, de mivel fennáll le kell gyűrni, bármibe kerüljön is. Midőn „kiválasztanak” egy országot, összehasonlítják értékeit, előnyeit és hátrányait és azt helyezik előnybe amelyik a legnagyobb csáberővel rendelkezik és ahol a legkevésbé akadálytól kell tartani. Be kell ismerni, hogy Palesztina számos más országokkal nem versenyezhet, nincsenek olyan vonzó tulajdonságai, nehezen járható, nem olyan olcsó a kolonizálása. Teljesen osztozom generációmmal a patriotizmus megvetésében, de vannak olyan kétségbeesett helyzetek, amikor nincs „választási” lehetőség és az egyetlen mód, ahogy egy becsületos ember hasonló helyzetben viselkedhet, hogy legyen az jó vagy rossz, a saját országát választja. Igen, legyen az jó vagy rossz, könnyű vagy nehéz munkával megművelhető, olcsó vagy drága, de az én országom. Különben be fog bizonyosodni, hogy nem is olyan drága, nem is olyan nehéz és legkevésbé sem olyan rossz.

Fejezet: „The jewis war front” c. munkáiból 11940 Londonl Fordította: RUBEN.

AZ OMBRONEI ATTÖRÉS

Negyedik hete folyt a harc az Ombrone mentén. Abban az időben már kialakult a közép itáliai front. Minden katona tudta, hogy a front kulcsa az Ombrone.

Lankás, tipikusan olasz vidék volt a táj. Szőlősdombok és kis lapostetejű házak, ókori vízvezetékek romjai dekorálták a kis folyó partjait. Az Ombrone alig 30 méter széles azon a szakaszon, ahol mi voltunk beásva. Két hid is volt a közelben, de mind a kettő csak volt. Amikor előörseink elérték a folyó partját, a visszavonuló nácik mind a kettőt a levegőbe röptették. A Brigád másfélkilométeres szakaszon tartotta a folyó partját. Lejjebb a kanadaiak két zászlóalja, hátunk mögött az amerikaiak tüzérsége. A balszárnyunkon, a két híd roncsfeljárataihoz négy nagy amerikai Sherman parkolt. Jó magas volt a hidak feljárata, azok ott a túloldalon nem láthatták a tankokat.

Velünk szemben a folyó túloldalán, a bozótok között „gyors-betonból” napok alatt kialakított bunkersorokban tartották vonalaikat a németek. Rengetegen voltak. Az egyre zsugorodó frontvonalakon aránylag hatalmas tömegeket tudtak összevonni. Éjjelenként állandóan áthallatszott a motoros betonkeverők zaja.

A nácik nem akartak tovább menni! Az amerikai felderítők szerint a folyón túl már 8—15 km. mélységben építik a bunkervonalakat. Vigyázni kell, ennek a vonalnak nem szabad megmerevedni... nem szabad hagyni az építkezést. Az amerikai bombázók nem is nagyon hagyták. Reggelenként, alig virradat után nagy kötelékek húztak el a fejünk felett és perceken belül hallani lehetett a part tulsó oldaláról a robbanásokat.

Négy hete, hogy elértük a folyót... Négy hete esik, zúdul a víz, éjjel nappal. Az amerikai tüzérség tegnap délután dolgozni kezdett. Erősítést is kaptak 100—150 ágyuval döngölték a tulsó partot méterről méterre. A tüzérségi tűz több mint 24 órája tartott már. Messzelátóval figyeltem a nácik vonalát. Lövés nem érkezett túlról... Néma csendben álltak a pokoli tüzet, amely egyre erősödött. Telefonértesítés jött a vonalba, vigyük állásba az aknavetőket is. A századnak nyolc aknavetője volt. Pillanatokon belül azok is dolgozni kezdtek. Közvetlenül a tulsó oldalon, a partmenti drótsövénnyel mezőt szaggatták aknáink.

Igen, nincs semmi kétség... A támadás előkészítése megkezdődött. A kanadaiak is aknavetővel dolgoztak, éppen úgy mint mi. A hídfeljáróknál már nem négy tank állt, hanem megszámlálhatatlanul sok és egyre több, mindenféle típusú. Legelől a tankok sorában a ponton-rakó tankok. Nyolc pontonos tank és kész az új híd... aztán hajrá!

Simeon megrántotta karomat és a hídpítő tankokra mutatott: — Ha ezek itt vannak már, akkor rövidesen kezdődik...

A faluból telefonáltak a Brigád parancsnokságáról: Aknavetőik tüzet szüntessenek. Minden rohamparancsnok álljon készenlétben. A támadás megindulását két két amerikai alacsonybombázó dandár vezeti be. Amint a bombázók kioldják bombaterhüket a partvonalban, megindulnak a hídfőnél várakozó tankok. A rohamcsónakokkal csak akkor induljatok, amikor a lángszórós tankok már átértek a tulsó oldalra! Kész!

Az amerikai tüzérség pergőtüze hirtelen abbamaradt. Olyan csönd lett egyszerre, hogy a sisakomon kopogó esőcsöppeket dobpergésnek hallottam. A csoportom tagjai mellettem gyülekeztek... Csönd volt... Úgy éreztem, valamit mondani kell ilyenkor... Végignézttem a fiúkon... százhuszonöt ember, százhuszonöt zsidó... és végig az egész szakaszon, mindenütt zsidó férfiak elkeseredett, halálos bosszúra kész férfiak... négyezer ember... kezeikben fegyver... nézem a kezeket... úgy szorítják a puska fáját, hogy szinte eggyé válik a puska a kézzel... nézem az arcokat... Izrael fiai... sisakos fejük komoran előrszegezve... a homlokukon kidagadt erek és a bőr megfeszül az arcon... és a szemek... halálos gyűlölet villámlik a szemekben... A tulsó partra tekintenek ezek a szemek... Valamit mondani kell ezeknek a fiúknak... a tulsó parton pusztuló apákról, anyákról, testvérekről...

Szóra nyitom a számat, beszélni akarok...

Ebben a pillanatban dörögve húznak el fejkünk felett a bombázók... és már robbannak is a bombák a tulsó parton... Már kész a pontonhíd... két lángszórós tank csörög át az új hídon... ötvenméteres lángot spriccelve... Most lekanyarodnak a hídról, már ég a bozót...

Most beleszól a náci tüzérség. Sorozatvetőkkel dolgoznak. Porzik a föld. Az új hidat gránátokkal lövik. Egy gránát telibe találta az egyik tankot a hídon. Az oldalára dőlve megáll... a híd el van torlaszolva!

Vijjogva csapódnak be a sorozatvetők lövedékei... Jobbra tőlem valaki ordít, a szél a fülembe hozza a hangot.

— Kádímááá...! Ka...a...dimááá...!

Megmozdul a Brigád vonala! Kiugrom az árokból és velem a fiúk... rohanunk a csónakok felé. A víz egyszerre tele lesz szökőkutakkal. A hídon a tank ég és az út el van reteszelve. A kanadaiak vonala még mozdulatlan... de a Brigád valamennyi embere a víznél van! Az amerikai bombázók most térnek vissza, újra végig rombolják a partot. 8 Spitfire suhan el felettünk... géppuskáznak... fedeznek bennünket... Ez a Brigád légi-rajja! Látom rajtuk a Brigád csillagát! Már a csónakban vagyok, viszonylagos biztonságban. Mellettem Simeon guggol, kezében géppisztoly, hátán telefondróttekercs, amelyről surrogva gombolyodik le a drót. Szinte egyszerre indulnak a csónakok.

A náciak most gépfegyvereznek bennünket. Forr a víz és kopog a sok ezer golyó a csónakok páncélzatán. Hatalmas zökkenéssel érünk partot.

A német fegyverek örvongve tüzelnek... Nincs megállás!

Jaakov, a „hosszú” megbicsaklik, megfordul magakörül, kiejti a puska kezéből és elvágódik... ő az első.

Mojsi, aki még 1939-ben egy lengyelországi kis faluban naphosszat a Könyv felett hajlongott, most begyújtott lángszóróval rohan előre.

Legcsilegelő a „négy testvér” Slomo, Jozsef, Eliezer, Samaj. Ők is 39-ben érkeztek Erecbe. A sötét galutból sápadtan, elkinzottan, bizonytalan tekintettel... Most ott rohannak kézigránátos zsákkal a nyakukban és szórják a halált.

Falusi rőföskereskedő volt az apjuk, valahol Magyarországon... Ott nőttek fel a petróleumszagú boltban az ostorszijak és lámpaüvegek meg a cérna spulnik között... A kis vöröshajú „pocok”, akinek a rendes nevét nem is tudom egy fatörzs mögött hasal és eszeveszetten tüzel a géppisztolyából... Látom az arcát. Tele van vörös szeplőkkel... kis hörcsög arca most tényleg olyan mint egy furiaé... nem is hinné az ember, hogy milyen gyönyörű, érzelmes hangja van...

Már minden csónak átért... visszaneztek... sok halottunk van, ott fekszenek féltestükkel a vízben, kinyújtott kezükben a fegyver. A náci bun-

kerek pár méterre vannak... úgy látszik ezek már üresek... Már ott is vagyunk.

Mojsi jön visszafelé, az egész arca véres... hol jiddisül, hol ivritül káromkodik. Odajön hozzám és szitkozódva panaszkodik, hogy nem hozták utána a tartalék lángszóró tartályt. — Megsebesültél Mojsi... menj hátra... — mondom. Letörli arcáról a vért, aztán megsemmisítő tekintettel végigmér. Ingerült mozdulatokkal lecsatolja magáról az üres lángszórót, felkap egy földön heverő géppisztolyt és elrohan, vissza előre...

A Brigád 100 méteres szakaszon tartja a partot.

Simeon egy fatörzs mögött szereli a telefont. Én géppisztollyal fedezem őt. Valahonnan oldalról lőnek egy bokorból. Belesorozok a bokorba... már nem jön onnan több lövés.

A telefon kész. Nagy a lárma... ordítom a telefonba:

— Itt a Brigád 9. kommandó csapatának parancsnoka... jelentem, hogy a partvonalat megszálltuk. A harc folyik, sok halottunk és sebesültünk van... az él a folyótól 100—200 méteres mélységben előrenyomult.

Lecsapom a kagylót és felemelkedem.

A négy testvér jön visszafelé. Szuronyaik között egy csoport náci. Ahogy látom, nem nagyon tartják be az előírásokat a hadifoglyokkal való bánásmóddal kapcsolatban. A gyilkosok feltartott kezekkel jönnek... Ha jól látom egy tiszt is van velük... Samaj szaporán lökdösi őket a szuronnal, felém hozzák őket.

Slojmi letiszteleg: — 12 légénységi 1 tiszt fogoly! Azután hozzáteszi tört németséggel, de inkább jiddisül: — Heil Hitler a keserveteket!... dühbegurult felkapta a puskáját, hogy feléjük sujtson. A foglyok összébb-

húzódta. A tiszt megemberelte magát, felemelte a kezét, jelezve, hogy szólni akar.

Rákiáltottam Slomora. A tiszt kihúzta magát, összecsapta bokáját.

— von Ropp — mutatkozott be — tiltakozom a bánásmód ellen! — mondta erélyesen.

— Tudomásul vettem a tiltakozást — feleltem — vigyétek őket!

Slojmi oldalbavágta von Roppot a puskájával... — no los! gycrünk!

Még messziről is hallottam, hogy a négy testvér káromkodva kergette magaelőtt von Roppot és társait. Nem vagyok biztos benne, hogy hátravitték a gazembereket, mert nagyon hamar megint visszajöttek.

— Már itt vagytok? — kérdeztem. — Már itt — felelte Slomo röviden és előrementek. Az Ombrone-i átkelést a Brigád nyitotta meg, a kanadaiak jó másfél órával később szállták meg az ő partszakaszukat.

Kesserling csapatai a környező dombokra húzódtak vissza. Mi elvégeztük feladatunkat. Visszafelé vezető utunkban talákoztunk az amerikai erősítéssel. Addigra már 17 pöntohíd állt az Ombronon és azokon özönlöttek át a csapatok. Ausztráliaiak, kanadaiak, amerikaiak, cschek.

Mi 1600 foglyot ejtettünk.

Az út mentén felkapaszkodtam egy rommálött ház falára, onnan néztem, hogyan vonul a gyilkosok menete, lehajtott fejjel, lomposan, fegyver nélkül... És a mi fiainkat: Mojsik, Slomok, Jiszraelek, Jaakovok, szuro-nyos puskával, füstösen, véresen, borostásan... diadalittasan, de mégis gyászos, komor tekintettel... kísérik őket...

Hej Streicher úr!... ezt fényképezze le és közölje a Stürmerben...! ezek azok a fiúk: a gyávák, a kajlafülűek, a görbelábuak...!

És nézd meg a „herrenvolkodat"! A von Roppokat...! Nézd meg a gyilkos Hansokat és Fritzeket!

Mennek fegyvertelenül, meghunyászkodva... Az a szöke, magas, ott még tegnap röhögve csapta a falhoz a zsidó csecsemőket Galiciában... az a másik... igen az amelyik ott sántikál a sor közepén, magasranyirt hajjal szorgalmas látogatója volt a lebergi katonai nyilvánosházaknak... szerette nagyon a fiatal 15—16 éves zsidó lányokat... az a másik átkozott... volt az, aki a Lodz-i főrabbi arcát ürülékkel kenté be...

Most vonulnak... csendben... csoszogva... ártatlan pofával...

Teherautók jönnek... amerikai katonákkal megrakva... vidámak... barátságosak, lekiabálnak hozzánk:

— Hello Boys! Ne vacakoljatok velük... ezekkel aztán nektek személyes elszámolni valótok van... — ott az árok... ahogy ők csinálják veletek odaát...!

Dörögnek az ágyuk... füstöl a láthatár amerre a szem ellát.

Hull a szememből a könny...

És Izrael népének harcosai mennek... fegyverrel a kézben... a jövő felé.

Az Ombronon való átkelés volt a Chajal (Jewish Brigade Group) legdicsőbb fegyverténye a II. világháborúban.

A FOLD ALATT

Kibírhatatlan volt már a munkatábor. A szolgaság igája undorral telítette meg számát s kezdtem tehetetlenségemben önmagamot utálni. Az idegek, mint a hegedő húrjai felszültek bennem és minden pillanatban elpattanással fenyegetett már, mikor elhatároztam, hogy inkább a halált választom, mint az állandó megaláztatásokat és a rabszolgaságot. — Megszöktem.

Letéptem karomról a sárga karszallagot és nekivágtam a Klauzaltérről a Hungária-út 68 számban lévő központunknak. Hosszú, kimondhatatlan hosszú volt az út. Nem volt egyetlen papírom sem és a razziák veszedelme megdobogtatta szívemet, mikor egy nyilasház mellett mentem el, de végre megérkeztem.

Kissé idegesen kopogtam, mert nem voltam meggyőződve, hogy engem, mint a szervezetnek egy régi vezetőjét ismernek-e még és nem-e fognak visszautasítani. Igaz, hogy a vonalat már előbb felvettem velük, és így feltételezhettem, ha személyesen nem is, de legalább nevemet ismerik. De az óvatosság soha nem árthat, mert, ahogy ismertem a fiúkat, ha gyanút fognak, akkor gyanújuk egyenlő lesz halállal. Az illegális élet megtanította őket, hogy ne ismerjék a szentimentalizmust. Szerencsém volt. Csengettem. Egy kis ablak nyílt ki és egy fiatal fiú megkérdezte: — kit keresek.

Andit!

Itt nincs semmiféle Andi — volt a válasz.

Régi mozgalmi vagyok és Andi ismer. Erre az ablak becsukódott és rövidesen egy fiatal szőke asszonyfej jelent meg, Andi felesége. — Jakov vagyok. Az ajtó kinyílt és erre megkönnyebbülten lélegzettem fel. Az első játszmat megnyertem, a bizalmatlanságot sikerült eloszlatni. De alig ültem le és már szinte dinamikus erővel kezdett elöttem szervezetünknek illegális élete lejátszódni. A fiatal fiú Andinak öccse, Tomi egy darabig hallgatott, aztán hirtelen öltözködni kezdett. Egy leventesapka, egy nyilas karszallag. Aztán odament az ablakhoz és leintett az utcára. Kint egy kis kocsni állott, körülötte overáros fiatal gyerekek, nyakig piszkosan és meszesen. Ebben a pillanatban érkezett meg Freimann Andi. Alig váltottunk néhány szót, mintegy jelezve, hogy a sok beszélgetésnek itt helye nincsen és megkezdődött a munka.

Az overáros fiúk közül először Saja jelentkezett: — A bunker már majdnem elkészült, de még deszkára lenne szükség, hogy a pince elülső részét el tudjuk álcázni és a priccsekre. — Szegény boldogult Freimann András ajkáról, kemény pattogással repültek a parancsok — elmész a titkár úrhoz és Róka majd elintézi. — Mindkettő muszos volt az egyik pesti századnál, ahol igen sok Betári húzódott meg, természetesen illegálisan. — Ha nem akarnak adni, — mondd azt, hogy Gottdiener Bandi kéri... Lépj olajra... Már itt sem vagy... Tomi te elkészíted a következő iratokat. Itt vannak a borítékok. Este 5 órakor a Hungária körút sarkán lévő kis ligetnél találkozol Nünüvel és átadod neki, hogy ossza ki. Miközben beszélt, zsebeiből egymásután húzta elő a borítékokat és diktálta Tominak, ki szorgalmasan jegyezte. — Öt hadiüzemi, bejelentők, menekült-felcplnik, leszerelőjegyek és 6 darab katonakönyv. Megértetted? — kérdezte. Igen! Akkor olaj...

A fiúk egymásután kapták meg az utasításokat. De legjobban az lepett meg, mikor kis Schulz a német laktanyáknak felderítését kapta meg. A szoba

pillanatok alatt kiürült és Andi ekkor felém fordult. Most sem tudom elfelejteni Freimann Andrásnak, ennek a húsz éves fiúnak szinte fanatikus szeméit, mikor beszélni kezdett. — Hallottam rólad Jákov és ameddig akarod, tekintsd lakásomat a tiednek. De mindenek előtt szeretném megmutatni neked a munkát, amelyet végeztünk. Gyere! — Először a pincébe mentünk le. Amíg leértünk megtudtam, hogy a bunkerházban öt zsidó család lakik, de nem kell semmitől sem tartanunk, mert Csibáné a házfelügyelőné régi szocdem és a háztulajdonos pedig félzsidó. Laknak a házban még mások is, de tőlük sem kell tartanunk. Igaz, eleinte nyilasoknak tartottuk őket és egyszer, mikor elmentek hazulról, álkulccsal fenytottuk lakásukat. és a legnagyobb meglepetésünkre a Szabad Népek kéziratát találtuk meg ott. Kommunisták voltak. Reischig közvetítésével juttatunk el hozzájuk is flepniket. Csak később tudtuk meg, mikor a felszabadulás után visszamentünk a házba, melyet hirtelen kellett ott hagynunk, mert a Hain-pribékek és a Gestapo felfedezett bennünket és álló két hétig ültek a házban, várva, hogy besétáljunk a csapdába — hogy nem kisebb kommunisták a bunkerház lakói, mint Péter Gábor, Kállay Gyula és Donáth Ferenc. — Aztán leértünk a pincébe. Andi óvatosan nézett körül, mielőtt az egyik helyiségbe beléptünk, majd a farakásokat kezdte elrakni és nem kevés meglepetésemre legalább 30 pisztoly, a legmodernebbek voltak löszerral együtt elrejtve. Majd papírok garmadával. Ez mind semmi. Menjünk fel az emeletre a bomba-lakásba.

A bomba-lakás a kibombázottak részére volt fenntartva, rajta a következő hatósági írás: „Csak hatósági engedéllyel lehet felnyitni.” Andi nem várt erre az engedélyre, kinyitotta és még nagyobb meglepetéssel, mint a pincében, élelmiszerek hatalmas tárháza fogadott. Legalább 10 mázsa zsír, kolbász, szalonna, alma, szinte lehetetlen felsorolni a hatalmas, jól összeválogatott, szinte három hónapig elegendő élelmiszer-raktárt. — Ez a lakiközi bunkerunk számára van fenntartva, melyet most építenek ki a fiúk. El sem tudnád képzelni, hogy hol volt már bunkerunk? — A Műegyetem második és harmadik emelete között van egy alig egy méter magas helyiségekből álló, etágulátás javítására szolgáló labirintus. Egyszer ott bunkeroltunk több mint három hétig. Nünü, kinck egyetemi igazolványa van szállította oda az élelmet.

Milyen a lakiközi bunker? — kérdeztem.

A lakiközi bunkert Gottdiener Bandi tervezte, ő bocsátkozott tárgyalásokba a villa tulajdonosával és bérelte ki tőle a bunkert. A bunker egy egyemeletes villa, melynek pincéjét képeztük ki. A pincének van egy előtere, ha oda belépsz, nem látsz egyebet, mint egy szekrényt és ha be akarsz jutni a bunkerba, akkor előbb be kell lépned a szekrénybe. A szekrény hátsó falán van egy kis nyílás, mely deszkával van álcázva. Ezen a deszkán kell a Viktória jelet lekopogtatni, mire a pince belsejéből a deszkát eltávolítják. Bent a pincében harminc ember részére van férőhely. Harminc priccs, vízvezeték, W. C., akkumulátoros villanyvilágítás, még rádiónk is van, anódtelepes, ha esetleg már nem lesz villanyszolgáltatás. Ez az élelmiszermennyiség, gyufa, gyógyszerek is a bunker részére vannak fenntartva. Remélem Isten segítségével majd csak átvészeli ezt az időt. — Sajnos azonban ez a jóslat nem vált be, mert a bunker a felszabadulás előtt alig egy héttel bukott le. Négyen tartózkodtak ott. A környék lakói nem tudtak elég csodálattal beszélni róluk, mikor a csendőrök kézigránáttal kényszerítették ki őket, közülük az egyik, kinck nevét csak azért nem írom le, mert még mindig visszavárják, a követ-

A VARSÓI GETTÓ 1943. IV-Y.

kező szavakkal halt meg: „Inkább a halált választom, minthogy ilyen gazembereknek legyek a rabszolgája.

Első találkozásunk után együttesen kezdtük meg a munkát Minden nap villamoson bemenni a svájci követségre, a hatalmas tömegén keresztül, nyilasokon, katonákon beverekedni magunkat hamis igazolvánnyal a reggelig tartó cianista tárgyalásokra. Majd újra haza... Estenként a fiúkat becsmpészni a bomba-lakásba. Idegpattanásig feszítő volt a fiúk helyzete, akik a bombalakás előszobájában laktak. Halálos csendben kellett ott tartózkodniok, mert az ajtó üvegén keresztül látni lehetett őket. Mindenre el voltak szánva... Ha egy nyilas lépett volna be, akkor néhány kézigránát várta volna őket. Az elhatározás elszánt volt: Inkább a halál, mint lebukni... Az arizált fiúk elszántan vállalták a harcot. Külön csoportokban voltak elosztva. Egyik a bunkerokat építette, másik a hamis papírokat hordta szét, a harmadik a zsidó házakból mentette ki a zsidókat és a zsidó holmit, de a legnehezebbet azok vállalták magukra, akik még a deportálás előtt Kassára, Sopronba és más vidéki városokba utaztak le, hogy onnan a zsidókat kiszöktessék. De nem volt könnyű feladatuk azoknak sem, akik nyilas ruhába öltözve teljesítettek pártszolgálatot. Ők szállították szervezetünk részére a fegyvereket és a kézigránátokat. A getto-különítményeket Nünü vezette, aki a Német Istvántól, Töpler János névig annyi hamis nevet használt, hogy a végén magunk sem tudtuk, hogyan hívták. Nem szabad megfeledkezni Herschkovits Klárról sem, arról a szlovák menekült leányról, ki a legnehezebb feladatokat vállalta magára. Betária volt a szó legnehezebb értelmében. Majd Sáfár Ariról, ki a követségen dolgozott éjt nappalá téve. A kassai gárda remekelt legjobban, közöttük Fifi, ki mikor lebukott a nyilasházban a legkíméletlenebb kínzásokkal sem vallott. — „Nem köpött...” Később Fifi még egyszer lebukott, de ekkor már nem voltunk képesek kiszabadítani, Köhidára szállították, de már nem tudták kivégezni, mert az orosz felszabadító hadsereg hirtelen rohant le a fegyházat.

Gottdiener Bandi volt a központi vezetőség részéről az illegális munka egyik legerőteljesebb mozgató rugója. Fáradhatatlan volt a munka terén és a legnehezebb feladatokat vállalta magára. Egy hideg novemberi napon, mikor a követség pince bunkerhelyiségében dolgoztunk a terven, hogy hogyan tudnánk a városban arizált, mozgalmi embereinknek biztosítani a létfenntartást, mert anyagilag már rettenetes rosszul állt a mozgalom. Bombalakásunk és raktárunk lebukott. Ezen a délután jött meg kis Schulz lebukásának híre. A XIV. kerületi nyilasház kapujában teljesített szolgálatot, mikor besúgták és onnan az Andrássy-út 60-ba vitték. Valami különös isteni szerencse volt, hogy nem végezték ki rögtön, hanem betették egy javítóintézetbe. — Mikor Gottdiener Bandi ezt meghallotta, magához vette vöröskeresztes igazolványát, azonnal kiment a javítóintézetbe, ahonnan, mint a Vöröskereszt megbízott ügyvédje hamis megbízólevéllel kihozta.

A földalatti mozgalom súlypontja, miután a bunkerok sorra buktak le, áttérclődött a követségre. Innen lett a lakiközi bunker építése irányítva és innen hordták széjjel az illegális iratokat. A követségen a legerőteljesebb illegális munka bontakozott ki és így nem csoda, hogy a nyilas hatóságok annak felszámolását határozták el. Fasiszta brigantik előtt nem sokat számított a követségnek területenkívüliséget jelentő nemzetközi joga.

Ebben az időben már az oroszok teljesen körülzárták Pestet és sűrűn lehetett a becsapódásokat hallani. A raták állandóan fejünk felett zúgtak és

a lehulló bombák földrengésszerűen rázták meg a követséget. — Chanuka ünnepe tartottuk ekkor. Soha még bensőségesebb chanukaünnepeket nem láttam. Mindenki érezte, hogy a csodának ünnepe, a gyertyák meggyújtása a Mcauszur itt sokkal nagyobb jelentőséggel bír, mint békében. Mindenki valami csodát várt... És szükség is volt valami csodára, hogy a követség 2000 lakója megmeneküljön. A feszültség már fizikailag is elviselhetetlen volt. Kint a városban az arizáltak élete, a folytonos razziák miatt szinte már kibírhatatlaná vált. — És ekkor jött el Szilveszter, a követség váságának órája. — Szervezetünk központi vezetőségének volt éppen tárgyalása. A hideg ellenére lent a pincében, ahol legalább 1000 cm er tartózkodott, szinte kánikulai forróság volt. Ez a meleg, a kis, elkerített pokrócfüggönnyel elhatárolt irodában még elviselhetetlenebbé vált. Éppen befejeztük a tárgyalást és Nünü megkönnyebbülten emelte fel a függönyt, mikor hatalmas detonáció rázta meg a levegőt... Tűz csapott fel. Első pillanatban nem tudtuk elképzelni, hogy mi lehet. Ösztönszerűen oltottam el az asztalon lévő gyertyát és a felvillanó fény, amint élesen vágódott szemünkbe, tudtuk meg azt, hogy a nyilasok kézigránátot vágta le a pincébe. Robbanás után azonnal géppisztoly kezdett kelepcelni. Halálordítás, jajgatás és sikoly töltötte be a levegőt... Itt a vég, futott át mindenkinek agyán a gondolat... Nyilaskáromkodás, pisztolyropogás, utcáravivés, de még sem a vég következett, mert a követség vezetőjének Weisz Arthurnak erélyes fellépése mentette meg a helyzetet. Igaz, hogy Weisz Arthur ennek lett az áldozata, mert másnap katonatisztek jöttek érte, hogy az ügy kivizsgálására kihallgassák, de becsületszóval megígérték, hogy este hatig vissza fog térni. Nem tért vissza... Azonban a követség megmenekült. Közben kint az utcán a mozgalmiak egymásnak adták át a bunker címét és az utasítást: — Szükség esetén felvenni a szemüveget... ami a fegyverek használatát jelentette. De erre nem került sor, mert egy rendőrosztog érkezett meg a paranccsal, hogy vissza a követségről. Érvényesült a területkivüliség. Ettől a pillanattól kezdve a betárik állandó riadóban voltak. Minden pillanatban visszavártuk a nyilasokat. Feltevésünkben nem csalódtunk, mert naponta jelentek meg és csak a gazdasági raktár egy részének átadásával lehetett őket leszerelni. És megkezdődött a fejvesztett menekülés a követségről-ről. Sajnos a pánikszerű hangulat fiataljaink körében is kitört. Túlsokon mentek keresztül a fiúk és a finisben kezdték elveszíteni önuralmukat és ez okozta néhány kitűnő fiú vesztét. Egy alkalommal lent ültünk a bunkerirodában, mikor Béby lélekszakadva rohant be hozzánk és izgatottan közölte, hogy a lakiközi bunker nem bukott le. Egymásra néztünk, egymás szeméből olvastuk ki a megdöbbenést, — most bukott le. Ugyanis a lakiközi bunkervilla lebukott, de a pincét nem fedezték fel. Béby elmesélte, hogy négyen laknak bent és nagyon jól érzik magukat. Béby beszámolója után határozottan éreztük, hogy a bunker le fog bukni, mert a környező házakból bizonyára figyelemmel kísérik. Így is történt... A bunker alig néhány nappal a felszabadulás előtt lebukott. Talán nem is Béby tehet róla, de a követségi batárik lebukásának katasztrófája sajnos a bunker biztonságának jelentése után következett be... Most már nem lehetett bírni a fiúkkal, mert mindenáron ki akartak menni a lakiközi bunkerba. Igyekeztünk lebeszélni őket, de vállalták a kockázatot! Így nem maradt más hátra, mint a tervnek kidolgozása, hogy hogyan menjenek ki. Az út közel 6 kilométeres volt és ebben az időben már nem voltak igazoltatások, hanem felszólítás nélkül lőttek a nyilasok... A becsapódások és a bombák szinte járhatatlanná tették az utcát. De vállalkoztak! A terv a következő volt... Hamis vöröskeresztes nyiltparancssal, vöröskeresz-

tes karszalaggal és hodággal mennek. Feladatuk, hogy Zuglóból szállítsák be a betegeket a kórházba. Lelkükre kötöttük, hogy mikor félóránként indítjuk őket kettésével, közülük mindig csak egy menjen le a bunkerba és ha valami veszélyt lát, a kapu előtt papírt szórjon le. Már a harmadik és egyben az utolsó csoportot indítottuk útnak, mikor késő este az első csoportból Miki és Tomi lélekszakadva rohannak be a követségre, hogy a bunkerban katonák vannak. Első kérdésünk az volt, hogy leszórták-e a papírokat és megdöbbenéssel vettük tudomásul a választ, hogy nem volt rá idő... Négy betári közül még kettőnek sikerült megmenekülni, sajnos a két legjobb mozgalmi chavérunk életüket veszítették... Mint később a környező házak lakói elmesélték, a bunker lakói igazi hősiességgel küzdöttek, míg végül a túlerő legyőzte őket...

Az ostrom utolsó napjaiban a követség védelmére kirendelt kisegítő karhatalmi őrség már nem volt megbízható, így nekünk kellett mozgalmiakat katonaruhába öltöztetni, azzal az elhatározással, hogy fegyveres atrocitásokra fegyverrel válaszolunk.

Erre azonban nem került sor, mert a felmentő Vörös Hadsereg felszabadította a követséget.

ZEEW JABOTINSKY:

AZ EREDMÉNYTELEN MEGVESZTEGETÉS

Midőn azzal vádoljuk a kormányt, hogy zsidóellenes tevékenységet folytat, ez nem valami hízelgő ránézve, viszont mindenkinek hasonló kell, hogy legyen a véleménye, ha a palesztinai eseményeket figyelemmel kíséri, ahol a hatóságok a Fehér-könyv politikájával a státus quo megdöntésére törekszenek. Még elszomorítóbb ennek a jogfosztó szisztémának kétségtelen gyatrasága, mert nyilvánvaló, hogy az teljesen értéktelen még szerzője szemében is. Ezek 1939-ben azért hozták ki a Fehér Könyvet, hogy a palesztinai arabokat lecsillapítsák és hasonló okból — úgylátszik — most alkalmazni is akarják, noha azt nem is legitimálták — csupán azért, hogy az arab nacionalista pártot kilelegítsék, és további koncessziók sürgetésétől eltereljék őket.

Ez az optimista elgondolás azonban teljesen illuzórikus. A zsidókat ugyan mélyen megsértették az 1939 májusi Fehér Könyvvel, de ezzel szemben hiú remény volna azt hinni, hogy az arabokat valóban megvásárolták a könyv ígéreteivel.

Azt hiszem nem érdektelen, ha itt idézem néhány intelligens palesztinai arab ezzel kapcsolatos véleményét, amelyről néhány szavahihető barátomtól értesültem, akik közelebbi kapcsolatban vannak arab nacionalista körökkel.

Arab szemszögből a Fehér Könyv egyedüli hasznát abban látják, hogy az kifejezetten elveti a zsidó állam ideálját és megígéri, hogy megállítja a további emigrációt (ill. arab belecgyezéstől teszi függővé, ami ugyan azt jelenti) azután, hogy öt éven keresztül megengedi az évi hetvenötezer zsidó bebocsátását. Azonkívül az se rossz dolog, hogy döntése szerint tilos a földek eladása, zsidóknak, kivéve azokat a területeket, amelyek már zsidó tulajdonban vannak — noha ebben a tekintetben a törvényt nagyon könnyű kijátszani. A bevándorlás megszűnése sokkal kívánatosabb csemege,

ez a fődolog, ami még lényegesebb, mint a zsidó állam elvének elvetése. Ez a három dolog együtt a Fehér Könyv politikáját kiválóvá teszi, feltéve, ha ez a politika állandónak bizonyul.

Ami az angolok Palesztinára vonatkozó Fehér Könyvének állandóságát illeti, ezekiránt az araboknak, számos precedense után, nem sok bizalmuk van. Például a zsidó állam követelésével kapcsolatban, a hivatalos álláspontot egész csomó hivatalos dokumentum fejezi ki, de mindegyik különbözik a másiktól. 1922-ben megjelent Fehér Könyvben Churchill ezt a követelést öt oldalas prózában olyan ékesszólóan és olyan burkolt formában tárgyalta, hogy abból senki sem tudta volna kitalálni, hogy a kormány akarja, vagy nem akarja átalakítani Palesztinát zsidó állammá: Később azonban mr. Churchill maga is beismerte a Royal Comission előtt, hogy ebben a szövegben nincs egyetlen olyan kijelentés sem, amely ezt az átalakulást megakadályozni célozza. Később a Royal Comission úgy találta,

hogv a mandátumban foglalt kötelezettségnek csak egy módon lehet eleget tenni, ha a zsidók részére valahol Palesztinában zsidó államot létesítenek. 1937-es Fehér Könyv, amely az ország felosztását tárgyalja, már ebben a szellemben íródott. Egy évvel később a felosztási tervet elvetették, és most 1939-ben a Fehér Könyv azt állítja, hogy a kormány szembe helyezkedik a zsidó állam megvalósításával. Ez nagyon helyes, (mondják az arabok) viszont az ember nem tud szabadulni attól a kellemetlen érzéstől, hogy hátha ez a könyv nem az utolsó az egymásnak ellentmondó iratok sorozatában.

Vegyük például a Legislatív Council (törvényhozó tanács) megalakítását. Az 1922-es Fehér Könyv „létesített” egy törvényhozó tanácsot Palesztinában, arab többséggel, de egy másik Fehér Könyv, amelyet szintén 1922-ben bocsátottak ki, megsemmisítette azt, 1930-ban a Passfield féle Fehér Könyv ismét „létesített” egy törvényhozó tanácsot, szintén arab többséggel, de az újból nem tudott munkához látni. 1935-ben Wauchope féle Fehér Könyv most már határozott ígéretet tett ennek a tanácsnak a munkába állítására, de nem sokkal később a Royal Commission kiadványában kijelentette, hogy a tervet használhatatlannak tartja. A legújabb Fehér Könyv pedig egyáltalában nem foglalkozik a kérdéssel.

Vagy itt a zsidó bevándorlás kérdése. Az 1922-es Fehér Könyv megígérte, hogy mérsékelni fogják, akkor alig százezer zsidó volt Palesztinában. Néhány évvel később ez a szám megkétszereződött 1930-ban. Simonsen jelentésében kimutatta, hogy gazdaságilag nem engedhető meg további bevándorlás, kibocsátották a Passfield féle Fehér Könyvet, és az arabok remélték, hogy az áradat megáll. Ekkor már közel kétszázezer zsidó élt az országban. Néhány évvel később ez a szám ismét duplájára emelkedett és félmillió körül van most. Igazán nem lepődhetünk meg, hogy az arabok azt hangoztatják, hogy a Fehér Könyv és fecsegő könyv szinonimák. Kétségtelen, hogy a Fehér Könyvek precíz és őszinte útmutatást nyújtanak arra nézve, hogy mit kívánt a kormány akkor, mikor azt kiadták, de nem várható tőle, hogy arra is utaljon, hogy mit akar a kormány majd egy év múlva.

Az arabok többre becsülnék azt a jó szándékot, amelyet a Fehér Könyvek velük szemben kimutatnak, ha komoly garanciát kapnának arra nézve, hogy ezeket a terveket nem fogják félredobni a legközelebbi alkalmal. Mi volna ez a komoly garancia? Erre csak egy válasz lehetséges: egy arab kormány létesítése, még mielőtt a szél meg nem fordul. Az arabok szemében csak másodrendű jelentőségű a „zsidó veszedelem” elhárítását célzó bevándorlási korlátozások. Ők mindenek előtt patrioták és a legfőbb óhajuk az arab állam megvalósításának pozitív ideálja. Ez a cél volt az, amelyért harminc év óta harcoltak. Elég diplomatikusak voltak ahhoz, hogy sohasem beszéltek nyíltan egy „arab kormány” megvalósításáról, hivatalos formájuk sokkal mérsékeltbben hangzott: „palesztinaiak kormánya” ahol a zsidók természetesen szintén részt vettek volna, az arab többség mellett. De a legfőbb céljuk volt: ennek viszont azonnal meg kell valósulnia. Mivel a Fehér Könyv élete igen rövid, az arabok kívánatosabbnak tartották a készpénzfizetés elvét.

Ebben a reményükben azonban csalódtak. A fehér könyv megígérte, hogy Palesztinának függetlenséget biztosít — úgynevezett függetlenséget — amely azonban csak 10 év múlva következik be és csak akkor, ha a leendő (1949-es) kormány azt tanácsosnak tartja majd. Figyeljünk csak a nyilatkozat idevonatkozó szövegére: „Ha a kormány a 10 év leteltével úgy találja (óhajának ellenére) hogy a körülmények megkívánják az állami függetlenség megvalósításának meghosszabbítását” — akkor meg kell hosszabbítaniok „azzal a reménnyel hogy az óhajtott cél a legrövidebb időn belül mégis megvalósul”. Ez gyakorlatban azt jelenti, hogy ha a zsidók ezen időn

belül elkezdenek kiabálni, hogy az arabok elnyomják őket és néhány városban összetűzéseket provokálnak, amelyekből mindkét részről halottak és sebesültek származnak és ha barátaik az angol képviselőházban hasonló értelmű beszédeket tartanak, akkor nem valósul meg a „függetlenség”. Arab szemszögből ez zsidó győzelem lenne, a zsidók mindig ahhoz ragaszkodtak, hogy Palesztina függetlensége csak akkor mondassék ki, ha ebbe a zsidók is bele egyeznek. Nagybritannia bizonyos feltételekről kielégítő gondoskodást kíván a következők tárgyában:

A) „A szent helyek védelmét és azok megközelíthetőségének szabadságát.” — Minden palesztinai jól tudja, hogy ez mit jelent: e szerint a jeruzsálemi Sirató Fal körüli rész, Názaret, Hebron és Betlehem egyes részecinek adminisztrációja és ellenőrzése az ő kezükben maradna, kontrollálhatnák a vasutakat, amelyek ezekhez a helyekhez vezetnek, összegezve, a Sirató Fal-üzlet arab hatáskörön kívül maradna.

B) „A palesztinai különböző közösségek védelme, a kormánynak mind az araboknak, mint pedig a zsidóknak tett kötelező ígéretei szerint különös tekintettel a Zsidó Nemzeti Otthon különleges helyzetére”. Ez az angolok törvényhozó és adminisztratív tevékenységét biztosítaná az iskoláztatásnál, pénzügyi képviselőnél, az igazságügy azon részeiben, amely kapcsolatos mindkét nép érdekeivel, a két nyelvnek a nyilvános életben való használati jogainál, a kórházak anyagi támogatásánál és megszámlálhatatlan más esetben, amely végül is egy olyan országban, mint Palesztina, gyakorlatban a nyilvános élet egész területére kiterjedne.

C) „Szükséghez képest bizonyos stratégiai helyzetnek megfelelően, egyes követelményekhez hozzájárulni.” Más szavakkal állandó katonai támaszpont.

D) „Bizonyos külföldi országok érdekei...” Másszóval szabad beleszólás a palesztinai „független” külügyminisztérium ügyeibe.

Mindebből láthatjuk, hogy az angolok gondoskodnak arról, hogy Palesztina jövőendő államformájában „kellő” biztosítékok szerepeljenek. Az arabok nagyon jól tudják, hogy ez mit jelent. Az angolok azt fogják mondani, hogy a stratégiaileg fontos területeket nem lehet megőrizni paragrafusokkal, csak angol katonákkal, de ehhez hasonlóan a többi fontos területeket csak angol hivatalnokok ellenőrizhetik kellő credménnyel. Ezeket bizonyára majd „tanácsadóknak” nevezik és minden arab tudja, hogy mit jelent ez. Tudják, hogy a tanácsadó egy olyan brit tisztviselő, akit hozzá ragasztottak egy bennszülött miniszterhez és a tanácsadó szignálása nélkül a miniszter egy rendelete sem érvényes úgy, hogy valójában a tanácsadó a miniszter, de a miniszter még csak nem is tanácsadó. Azoknak a dolgoknak száma után ítélve, amelyeket ily módon ellenőrizni kell, az araboknak véleménye az, hogy az ilyen függetlenség nem lesz más mint bilincsnélküli önkényuralom.

Az 1939-es Fehér Könyvvel kapcsolatban arab szemszögből az igazság az, hogy ez lényegében annak kísérlete, hogy Palesztinát örökre a Brit Birodalomhoz csatolják és ehhez a Zsidó Nemzeti Otthont önigazolásként használnák fel. Ugyanis mindig arra lehet hivatkozni, hogy a zsidók félnek az araboktól. (hiszen a zsidók ezt boldogan elismerik mindaddig, míg kisebbségben vannak.) Mindaddig pedig az angol ellenőrzés nem szűnik meg. Bármilyen szép nevet is adjanak az angolokkal való kapcsolatnak — mondjuk szövetséges — Palesztina sohasem lesz képes csatlakozni egy arab szövetséghez, hacsak a szövetség maga nem „szövetkezik” a Brit Birodalommal. Arab szemszögből nyilvánvaló, hogy ez a helyzet teljesen elfogadhatatlan. Ennek elfogadása még szóba sem jöhet. A Fehér Könyv egyetlen

értéke arab szemszögből a Zsidó Állam ideáljának formális elvetése. A Fehér Könyv többi részét illetően a következő lépés egy koncentrált arab erőfeszítés, hogy annak minden sorát megsemmisíthessék.

*

Az én fajtám érdekei természetesen merőben ellentétesek a palesztinai arab nacionalistákéval, így tehát nem lehet az én feladatomban, hogy tervet dolgozzak ki számukra, annál is inkább, mivel véleményem szerint nekik a zsidókkal szemben egyáltalában nincsen tervük, sem pedig egy olyan kormánnyal szemben, amely szilárdan keresztül akarja vinni a Zsidó Nemzeti Otthon politikát, egészen annak megvalósításáig. Viszont ami az angoloknak azt a politikáját illeti, hogy az arabokat azzal akarják megvesztegetni, hogy a zsidóknak ártanak, erre vonatkozólag az a véleményem, hogy az ilyen megvesztegetés nemcsak illuzórikus, hanem egyáltalában nem is létezik. A Fehér Könyv nem elégítette ki és nem is elégíthette ki a palesztinai arabokat.

Fejezet: „The jewis war front” c. munkájából (1940 London.) Fordította RUBEN.

JISZRÁÉL ROSENBERGER:

CHANUKA 5707

Ünnepel a világ. Ünnepli a békét és jelentős része ünnepli a győzelmet. A szabadság, az emberi jogok győzelmét. Ünneplik a világ megváltását a fasizmus, a náciizmus ördögétől. Mindenki örül, mindenki ünnepel. Csak mi állunk lehajtott fejjel, némán, gyászolva... A mi győzelmünk hatmillió testvérünk pusztulása. Nem tudunk örülni és nem lehetünk boldogok. Nem tudunk örülni, mert csak puszta, értéktelen életünk maradt meg, a pokol tüzének elhamvadása után. Szüleink, testvéreink, gyermekeink, mindenki, ki értéket jelentett számunkra, elveszett. Igaz... Ők a győztesek, szintén sokat veszítettek. Rengeteg élet pusztult el, míg sikerült kivívni a győzelmet. De akik meghaltak, legalább harcolhattak az életükért, hitükért, népükért. És nem csak azt tudták, hogy miért halnak meg, de azt is, hogy küzdelmükkel és halálukkal közelebb viszik az eszmét és népüket a győzelemhez. És ma boldogok lehetnek, mert győztek. Csak mi, akik a legtöbbet veszítettünk, kik a legtöbbet áldoztunk a szabadság és az emberi jogok — a mi tanunkból fakadó — szent eszméiért, csak mi, kik a győztes hadsereg harcaiból is aktívan vettük ki részünket, kik a legtöbbet reméltünk a győzelemtől, mert saját testünkön éreztük az elnyomók szadizmustól hajtott barbár csizmáit és az elnyomottak szenvedéseit, kik legjobban meg tudtuk érteni, hogy mit jelent a félelemnélküli élet, csak mi maradtunk a vesztesek. Az eszme — azt mondják — győzött. Csak mi tudjuk, hogy a háború proklamált célja, minden nép és egyén szabadsága, még nem terjedt ki mindenhová és mindenkire. Csak nekünk álmunk még mindig a szabadság és a félelemnélküli élet. És ezért nem hisszük azt sem, hogy a világ megváltása bekövetkezett. Mert, mint ahogy népünk szabadságának nagy rajongója mondta: „Nincs megváltás a világon, ha nekem nincs részem benne.” Hiába harcoltunk, hiába áldoztunk, hiába haltak meg testvéreink, nem akarják, hogy szabadok legyünk, még saját hazánkban sem. Nem győztünk. És ezért nem lehetünk ma boldogok.

Mégis, most nyolc napon keresztül, a mi népünk is örömmünnepet ül. Ünnepeünk, mert a kis chanukka-lángok bevilágítanak szívünk és agyunk legrejtettebb zugába is és emlékeztetnek...

Akkor... kétezer évvel ezelőtt történt. Hatalmas birodalom hajtotta igájába a kis zsidó népet. Elvette szabadságát és el akarta venni Istenét és hitét is. Beolvasztással akarta örökre megsemmisíteni a zsidóságot, hogy soha többé ne érezhessen, ne akarhasson, ne hihessen mást, ne gondolkozhasson, ne láthasson másképp, mint elnyomóik. Ne juthasson eszébe sohasem, hogy fellázadjon azért, hogy saját kultúrájában élhessen. És már akkor is voltak olyanok a népben, kik az idegen kultúrát szebbnek és jobbnak találták a sajátjukénál csak azért, mert idegen volt, mert kényelmes volt elfogadni, mert félték ellentállni. Az asszimiláció már elnyeléssel fenyegette az egész népet. De a zsidó szellemet és szabadságszeretetet nem lehetett végérvényesen elnyomni. Egy hős család kezdeményezésére megkezdődött a harc. A Nagy Szabadságharc az életért, a hitért és a függetlenségért. Hatalmas volt a külső ellenség és lehangolóan nagy a belső, az asszimilánsok csoportja. De a legnagyobb nehézség akkor is a nép volt, a maga encerváltságában. A harc mégis sikerrel végződött, mert az akkori népet még fel lehetett rázni az Isten szent nevével. A Makkabeus sereg diadalra vitte a szabadság és a vallás szent eszméivel jelölt lobogót. A zsidó nép újra szabadon élhetett saját hazájában, szabadon gyakorolhatta vallását és szabadon imádhatta Istenét. Azok pedig, kik az idegent többre becsülték sajátjuknál, saját népük árulóivá kényszerültek lenni, mert már nem lehetett visszafordulni az úton, mely a „nagy idegen” felé vezetett.

Milyen egyszerű az egész. És milyen természetes. Kibírhatatlan elnyomatásban élt a nép. Az elnyomatás, mint mindig, úgy akkor is kitehergelte az elégedetlenkedőket, a lázadókat seregét, és közülük egyet, kit legjobban kínozott a rabság, ki legjobban hitt, ki a legfanatikusabb volt, vezérré avatott. A vezér azután az elégedetlenkedők seregét győzelemre vezette. Kiűzte az elnyomókat, visszaállította a régi — szabadon gyakorolt rendet és a nép újra boldogan élhetett. Gőztek, és ez így volt rendjén. Hisz az ő oldalukon volt az igazság. Az árulók pedig halállal bünhődtek aljas tetteikért. Milyen természetes. Hiszen számtalan ilyen példát találunk a történelemben. És mégis...

Kétezer év telt el azóta. A zsidó nép üldöztetése és nyomorúsága számtalanszor túlhaladta az akkori elnyomatás mértékét. Inquizíció, pogromok, vérvádak, keresztes-hadjáratok... Ezek galuti történelmünk eseményei. A zsidó nép fenékgig ürítette a rabság keserű poharát. És mégsem akadt férfi aki, mint vezér a nép élére állt volna, hogy felrázza tespedtségéből, hogy új harcba vigye, hogy visszarezeze elvesztett szabadságát. És mert nem akadt vezér, tovább pusztult a nép. Örök felelősség terheli ezért a zsidóság valamennyi galuti vezetőjét és a zsidó fiatalságot, kiknek elsősorban lett volna kötelességük kilendíteni a népet, ég és föld közötti lebegéséből, elmozdítani végre a holtpontról. Ehelyett hagyták, hogy népüket az idegen uralkodó, szeszélyes kedve szerint, hol „egyenjogúságra” emelje, de sokkalta többször dühöngő alattvalóinak prédául vesse oda. Ezek a vezetők csak álmodtak Cionról, szabadságról, hazáról. Csak álmodtak a Makkabeusokról és vágyakoztak az új Makkabeusok után. Örök felelősség terheli Őket ezért a történelem és az Isten előtt.

Azután... Kétezer év után új vezér támadt, ki valóra akarta váltani az álmot. Kezébe vette Juda Makkabi legendás kardját, hogy újból diadalra vezesse a zsidó népet. Volt már vezér, csak nem volt ifjúsága, és nem volt népe, akik megértették volna. Nem hitték, hogy az álmot valóra is lehet

váltani. Nem hittek a saját erejükben, nem hittek az új Chanukkában. Nem hittek és nem követték a vezért...

És ma... Bekövetkezett a zsidó nép valamennyi tragédiája között a legnagyobb. A gyilkolás ördöge tortult a zsidó pusztulások e legnagyobbikán. Az életben maradt zsidóság pedig, kétezer év után először ébred, hogy lerázza bilincseit, hogy visszaszerezze szabadságát, hazáját, hogy megint normális népi életet élhessen. A vezér azóta már elköltözött erről a világról, de az ideál, melyet Ő mutatott, ma már szent a népnek. Az eszmét, melyet tanított, már megérti a zsidóság és az úton, melyet kijelölt, haladni kezd a zsidó nép kétezer év óta holtpontra jutott szekere. Még csak az ifjúságnak egy töredéke tolja ezt a szekert, de hitük, lelkesedésük, fanatizmusuk, magával fogja ragadni az egész népet. Még vannak, akik úgy, mint „akkor” az idegenek felé tekintgetnek. Vannak ma is asszimilánsok, akik nem hisznek a zsidó nép jövőjében. De ezek nagyon vigyázzanak, nehogy úgy járjanak, mint „elődeik”. Nehogy árulókká váljanak, mert az árulóknak ma is ugyanaz lesz a sorsuk, mint akkor volt.

Az ifjúság, melynek elsősorban kell megéreznie az alkalmas pillanatot és amely leginkább alkalmas a cselekvésre, már kezdi megérteni az idők szavát. Ez az ifjúság a letéteményese a zsidó jövőnek. Nekik kell megérezniük azt, hogy eljött az idő a cselekvésre. Az Ő feladatuk, hogy örködjék népük felett és kiharcolják szabadságát. Bizniuk kell önmagukban és bízniuk kell saját erejükben. Tudniuk kell, hogy egy nép, mely nem képes kiharcolni a maga szabadságát, megérdemli, hogy elbukjon.

A történelem megismétlődik, hát tanuljunk belőle. Nincs arra példa, hogy egy népnek más, idegen szerezte volna meg a szabadságát. Eleget vártuk más népektől, idegen eszméktől a felszabadulást. Eleget reméltük az isteni csodát, eleget imádkoztunk. Most rajtunk a sor. Cselekedjünk...

Csak értéktelen életünk maradt meg a pusztulás után. Töltsük meg ezt az életet tartalommal. Adjunk újra értéket, célt neki... Olyan célt, amelyért érdemes élni, érdemes dolgozni és ha kell érdemes meghalni is. Gondoljunk utódainkra. Ne hagyjuk, hogy gyermekeink is apáik sorsára jussanak. Cselekedjünk! Hiszen nincs mit veszítenünk és nincs mit félnünk. Ifjúnak, öregnek, vénnek, mindenkinek ki kell vennie részét ebből az új szabadságharcból. Juda Makkabi még hazaküldte a csata előtt a családokat. Mi már ezt nem tesszük. Senkinek sincs joga kimaradni a küzdelemből. Mert mi már tudjuk, mert tapasztaltuk, hogy akinek pusztulás van előírva, az elpusztul harc nélkül is. Ha meg van írva a sors könyvében, hogy népünknek pusztulnia kell, hát pusztuljunk. De harcban!

Legalább szerezzük vissza a zsidó név becsülését. Tanuljunk meg végre, hogy néha nemcsak a már elért cél jelenti az életet. A szabadságért vívott harc maga az élet.

Sokan vannak, akik még nem látják elérkezettnek az időt. Egy részük, a kishitűek, a gávák, a túl óvatos diplomaták, a „reál-nolitikusok” nem is fogják látni sohasem. A másik részt majd a cselekvők heve, lelkesedése magával ragadja. Ezek jó katonái lesznek az ügynek. De ma még Ők valamennyien „tüzet-hőkát” kiabálnak a cselekvők felé. Extrémistáknak, terroristáknak, gazembereknek, rablógvilkosoknak hívják őket. Nem gondolnak arra, hogy a kétezer évvel ezelőtt élt nép egy része, talán ugyancsak a szavakat kiáltotta az Őket felszabadító Hős Makkabeusok felé? Nem tudják, hogy valamennyi más nép szabadságharcos hősöknek hívná Őket? Mi már tudjuk és holnap az egész világ tudni fogja, hogy Ők a zsidóság hősei, a zsidó szabadság kiharcolói, a zsidó nép felszabadítói, Ők az Új Makkabeusok!

Kétezer éven keresztül álmodtunk róluk és íme megszülettek. Viszik előre a lobogót, melyen a nép felszabadítását, a haza visszaszerzését hirdetik. Még kevesen sorakoznak a zászló mögött, de seregük egyre szaporodik. Napról-napra többen lesznek és mi hisszük, hogy győzni fognak.

Most, mikor nyolc napon keresztül ünnepelünk és emlékezünk akkori szabadságharcosainkra, ne feledkezzünk meg az újakról, mai szabadságharcosainkról, Új Makkabeusainkról.

Hősök Ők Mindannyian... Kövessük Őket!

URI CVI GRINBERG:

A GYERMEK FÜLÉBE MESÉLEM

Zsidó gyermek... Otthonomban, megalázott Cionban. Esti alkonyfir. Én lehajlok — és te térdemen ülsz. Neked, drágám, elmesélem a mesét a jó Messiásról, aki nem jött.

A nálad nagyobbaknak nem mesélem, édes. A nagyoknak nincs ilyen szemük és ilyen drága fényük, mint a te szemeidben;

A nagyok nem figyelnek úgy, mint te. Eltompította a Sors Cionban és lelkük hasonlatos cserép gyertyatartóhoz a faluban...

és bánatuk sem ragyog így két csodás könnycseppben, mint a te szemeidben

és nem csókolhatom a homlokukat, mint a te homlokod, mikor mesélem a szörnyű Mesét a Messiásról — — —

De nem jött; a Messiás... Mint sas repült a véres mélységek fölött. Én hallottam éjjel-nappal szárnyainak csattogását és Jaffa partjáig ért ember-alakban, tarisznyával a vállán: szegényen, koldusan, se fegyvere, se látomása — — —

Én fölismertem aztán a szántóvetőben, ki izzó nap alatt jár a barázdában

és a kövágóban, aki Jeruzsálem szikláit zúzza.

Oly közel volt... Itt volt. Mint a bor bugykorékol korsóból pohárba, úgy hallottam vérének bugyogását.

Hallottam, mint szökdelt hegyről-hegyre, mint szarvas és mint gazella lépkedett minden szikla magasára,

De a Szentély hegyére nem jött: ez az egyetlen hegy, melyre nem lépett a lába.

Csak a bejáratig ért, a királyság küszöbéig — és ott találták a kalmárok: a harag lobogásának fenségével,

Égő, sugárzó fényörénnyel a koponyája körül,

és a tüzes kulccsal a Szentély kapuihoz,

Méltóan a Messiáshoz...

és fogadták ott... Gúnnyal és héber nyelvük hűtlenségével — — a k a l m á r o k .

Mit mondtak neki akkor? — Én hallottam akkor, mit mondtak:

Vévedtél vándor. Minden nemzedékben tévelyegnek álmodok, kik hamis álmodot látnak: Jeruzsálem királyságát... he-he.

és minden nemzedékben állunk így a küszöbön, oktatni tévelygő álmodókat értelemre:

Jeruzsálemnek gazdag nemzedék kell, siklusok, aranyak zsákja, építeni, kereskedni, enni, inni...

isten Szentélye nélkül a hegyen és Dávid királyunk trónja nélkül és hősök pajzsai nélkül.

Jeruzsálemnek aranyborjú kell, nem Bar Gijóra képe: szegény, koldus, se fegyvere, se látomása...

Jeruzsálemnek csend kell, arany és csend...

és nem rossz, hogy a britt sas leng a város falán

és nem baj, hogy arab les a hegyek csúcsán és mi lent vagyunk a völgyben...

— Megértetted, vándor?

és lön, midőn befejezték szavukat és kacagtak: he-he, — megvonaglott a Messiás, mint akit vágnak késsel.

(Én is vonaglottam, mint akit vágnak késsel.)

és rátámadtak volna késsel és belédöfik szívébe — ott szökdelt volna, szívében a késsel, testük fölött...

és am mert gúnnyal szúrták meg — legyőzték akkor,

A k a l m á r o k .

Én is hallottam, mint kérdezte véres szájjal: S hol a nemzedékek, kik jöttömre vártak?

Kik hívtak Rómából Titus diadalivétől a királyság küszöbéhez?

S én hallottam, mint búgott: Nincsenek velem a nemzedékek . . . Jaj nekem, jaj.

S jaj neked én országom a Jordánnak két partján!

És megfordult a Messiás és elfordítá útját. — Hová? Nem tudom én. Nem tudom én, elbeszélő.

Talán ő a sakál, aki jajong itt, Kanáán szőlőkertjei közt . . .

Macada várába . . . S ott ül rubátlanul.

Tikkasztó nap perzseli és a test oly bágyadt . . . Csak ül.

S legyen gyülevésze nyaldossa sajtó sebét . . . csak ül.

S az éj megparancsolja a sivatag szeleinek, hozzanak a Holt-tenger sós vizéből és fújják orrikaikból

Sebeire a rejtelmes embernek, aki ül, csak ül. — — —

Talán nem . . . Tán énbelem szállt. S ül a bordáim közt és lobog és dühöng és ordít, mint oroszlan lelke . . .

S én nem mondom meg senkinek, hogy itt rejtőzik bordáim közt.

S én etetem élő hússal és itatom vérrel, mely jobb a bornál.

S én dalolok neki mélységes mélyen, csellón:

Gyászénekeket hajnali zsoltárokat, atyáim atyáinak böjtimaiból.

S mikor felkel a Hold, mint próféta-arc, az Olajfák hegyén, dalolok neki mélységes mélyen a hárfán:

Szép ő, szép a te örökkévaló Jeruzsálemed,

A Hold sugarában, Dávid házának királyi koronájával,

S látom Izrael nemzedékeit, fehér átvetőkben, fejükön félelmes fénnel,

Várnak a hívó szavára — — —

Míg reszkető remegés rezeg át combjaimon és behorpad orcám és megtorpan léptem

S ő a bordáim közt nyöszörög — — —

És forróság fut szemeimbe . . .

Talán nem . . . Tán ő volt az, aki fölszállt sas képében Kidron völgyéből,

S repült és kört húzott a Szentély hegye körül és sírt.

Én láttam őt, midőn kört húzott s hallottam sírását. Madársírást . . . S szóltam: síró madár, nem ez-e

A reménység vége, a búcsúzás köre: a befejezés?

Izrael Messiássága madár képében búcsúzik a Szentély hegyétől . . .

S a sas befejezte körét és elrepült a Tenger felé.

Repült, szárnyak csattogása nélkül és oly koinor volt.

Talán Titus városába, a diadalíves kapuhoz tért vissza, vissza,

Ujra láthatatlan test, láncaiban, kétezer évre, és feje lemélyed: a zsidó vér kútjába.

Törvénye szerint a Messiásnak. — — —

Ujra kétezer évre . . . Ki tudja, vajjon nem-e.

A megalázott Jeruzsálemben, 5690.

Iléberből fordította: Patai József.

A S S Z I M I L Á L Ó D J U N K . . .

Rengeteg szó esik mostanában nálunk a humánus „szent” eszméjéről. Mindenki arra hivatkozik, mindenki avval érvel. Elítélik ereci szabadságharcos testvéreinket, mert — mint mondják — nem állanak a humánus „mindenki előtt szent” elvének alapján. Hivatkoznak arra, hogy különösen nekünk zsidóknak kell humánusan gondolkoznunk és humánusan élnünk, nem csak azért, mert a humanizmus eszméje éppen a mi forrásainkból fakadt, de azért is, mert politikai és fizikai erőtlenségünk erre kényszerít bennünket. Mi nem üthetünk vissza, ha a legbrutálisabb módon bántanak is bennünket, — mond-

ják ők — mert mi kevesebben és gyengébbek vagyunk. Mi csak egyféleképpen védekezhetünk, ha meggyőzzük az embereket arról, hogy a humánus eszméje valóban szent és példát statuálva rávezetjük őket a szent eszme kultiválásának útjára. A mi misszióink tehát az, hogy eljuttassuk az örök humanista szerepét az élet színpadán.

Lássuk most mit tett a zsidóság ennek a feladatnak az elvégzésére? Kétezeréves diaszpórikus történelmünk folyamán, egész a mai időkig nem fordult elő, hogy a zsidóság fizikailag ellenállt volna. Kétezer éve hirdetjük és gyakoroljuk a legkegyetlenebb embertelen körülmények között az emberiség elvét. És kétezer éve üldöznek és pusztítanak bennünket. Kétezer éven keresztül megtettük vélt kötelességünket. Aktívan gyakoroltuk a krisztusi elvet. Nem ütöttünk vissza, inkább odatartottuk mások orcáinkat is. Bosszúra még csak nem is gondoltunk. Saját véreink árán is „jó példát” statuáltunk. Eljuttottuk azt a szerepet, amit helytelenül misszióinknak véltünk. És ez a színházi produkció hatmillió zsidó testvérünk életébe került. Hatmillió testvérünknek kellett csak ebben a háborúban elpusztulnia egy rosszul értelmezett eszme kultiválása miatt. És ez a példa nélkül álló véraldozat, amelyet az eszméért hoztunk, még akkor is felment bennünket az eszme további szolgálataitól, ha ez az eszme valóban szent és terjesztése a mi kötelességünk.

Missziót csak az teljesíthet, aki él. Először tehát életünket kell biztosítanunk, csak azután gondolhatunk mások nevelésére vagy megjavítására. Életünket pedig csak egyféleképpen biztosíthatjuk: ha asszimilálódunk. De nem olyan módon kell asszimilálódunk, ahogy azt asszimilánsaink hirdetik. Nem egyetlen néphez kell hasonulnunk, vagy akár beolvadnunk, hanem megmaradva népi kultúránkban, megmaradva zsidónak, az egész világhoz. Mert mi is a világon élünk. Ezen a világon, amelyen rajtunk kívül emberek milliói élnek. Húsból és vérből való emberek. És ezek az emberek nem állanak magasztos eszmék hatása alatt. Ezeket az embereket a mindennapi élet prózai realitásai, ösztöneik és indulataik irányítják. Ezekhez az emberekhez kell asszimilálódunk. Régi igazság, hogy a támadó ellen csak azonos eszközökkel lehet védekezni. Ezt a barbár igazságot állítjuk szembe a humánus szent igazságával, amely lehet, hogy szebb és magasztosabb a másiknál, de mint a gyakorlat megmutatta, sohasem eredményes. A krisztusi elvet már kipróbáltuk hosszú évszázadokon keresztül. Láthatjuk hová jutottunk vele. Lássuk be végre, hogy ennek az eszmének a gyakorlása egyedül csak nekünk szent. Próbáljunk meg egyszer nem a magasba szárnyalni, hanem a földön élni. Legyünk egy kissé „emberibbek”. Asszimilálódjunk! Tanuljunk meg, hogy a fizikai életben csak úgy érvényesülhetünk, ha ugyanazokat az eszközöket alkalmazzuk, melyeket a többiek használnak. Meg kell tanulnunk alapelveként a szemet-szemért, fogat-fogért elvet. Meg kell tanulnunk, hogy fegyver ellen fegyverrel, brutalitás ellen brutalitással válaszoljunk. A harcban hasonulnunk kell ellenfeleink módszereihez. És ha bennünket gyűlölnék, tanuljunk meg mi is gyűlölni őket, és ha testvéreinket pusztítják, tanuljunk meg tőlük bosszút állni.

Tudom, hogy vannak sokan, akik azt mondják, hogy mi nem lehetünk brutálisak, nem lehetünk barbárok, nekünk humanusoknak kell lennünk. Lehet, hogy nekik van igazuk, mert az eszközök, amiket mi ajánlunk valóban néha radikálisak, de mindig eredményesek. És ez a lényeg. Nem is akarunk vitába szállni velük, mert érveljünk azzal, hogy hasznosabb az eszmét harcral győzelemre vinni, mint szent módjára meghalni miatta. Őket úgy sem tudjuk meggyőzni. Ők nem hisznek az érveknek, nem hisznek a logikának,

nem hisznek a történelem megismétlődésében, és nem tanulnak még a saját kárukon sem. Mert ők azok az emberek, akiknek szemeik vannak, de nem látnak, érzékeik vannak, de nem érznek.

Valamikor az őseink is úgy éltek, mint minden normális nemzet. Harcoltak az ellenségeikkel, a szabadságukért, az országért. És, ha kellett, tudtak bosszút is állni. A kis zsidó nép mert normálisan élt, meg tudta vívni szabadságharcát a hatalmas római és szir birodalommal.

Ha majd mi is olyan módszereket alkalmazunk, amelyet minden nép és őseink is alkalmaztak hazájuk megszerzésénél és szabadságuk kivívásánál, akkor majd nekünk is sikerül kiharcolnunk szabadságunkat hazánkban.

Jiszáél Rosenberger

BRIGADISTA LEVELE

Anyám! Újra, ennyi sok év után,
Ismét írok. Reszkető kézzel, kuszán
Mosódnak el előttem a sorok,
De nem csoda, hisz oly sötéten borong
Az este. Nehéz köd ülte alkony,
És előttem a tengerparton,
Hullámok hátán táncol a hajó.
Minket visz! Tán megérezed! Hallod? Hahó...
Minket visz! Seregünk semmitől sem riad!
Anyám, most indul el feléd a fiad!

Csillagos lobogónk kék-fehér vászna,
Száll felétek, mint viharok szárnya,
Szentül fogadjuk, szentül megígértük,
Hogy a sok gazságot mi számonkérjük.
Minden anyának gyásztól véres könnyét,
Kik remegve várták drága fiúk jöttét,
Minden apának utolsó imáját,
Mind kik a kegyelmet hiába várták,
Megbosszuljuk! A bosszú bennünk tikkad,
Anyám ezt oltani indul el fiad!

Meg fogja tanulni az egész világ:
Százszorosán fizet a zsidó brigád!
At azt mondják: „ludtalpas hadsereg.”
Ma gúnyos még, de holnap már majd remeg!
Mint pokol macskái úgy harcolunk,
És minden férget a sárba taposunk!
Nem védtelen menet alatt reszket a föld,
Hanem a légió lába alatt dong!
Anyám, nincs szabadság egyszer ezt irtad,
Most ezt viszi feléd a Te fiad!

Halálba menő drága kis gyermekek,
Zászlónk fehérje kék-fehér színetek,
Szemetek kékjét őrzi a lobogó,
örökké, de a csillag a tobzodó,
Vérbe gázolok örök jelképe lesz:
Ki kardot emel, kard által vesz!
Mi lészünk a kard, a fegyver, a golyó,
S megtorpan előtünk a vérfolyó.
De hiába életet vissza ugyan ki ad?
Anyám, ezért félve indul el fiad!

A győzelemért erős acél hittel,
De feléd anyám reszkető szívvel,
Indul fiad. Mert mi lesz, ha nem talál?
Hisz örvongó kéjjel kaszál a halál!
De nem! Ez nem lehet! Találkoznunk kell!
A brigád ezért indul mostan el,
Véreinkért, a szabadságért küzdünk,
A remény sugara, mit felétek küldünk.
Anyám a reményt, ezerszer hívtad:
Találkozunk ezt izeni fiad.

S elindult a brigád sivatagon át,
Majd tengeren zengte győzelmi dalát,
Tobruk s El Amein izzó pokla,
Majd Párizs Milanó, Nápoly s Róma,
Aztán Berlin. Béke, győztes diadal:
De ezer meg ezer hős fiatal
zsidó katona gyászolva kereste,
Hol van apja és anyja temetve,
Könnyezve-kutatva hol van a sírjuk?
Hogy Kadist zokogva boruljon rá fiuk.

Jakov Fleischmann

LELTÁROZ
32
2012 JUN. 21

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára